

E24 |

Krisestøtten

INNHOLD

1. INNLEDNING	2
2. HVORDAN STARTET ARBEIDET	3
3. HYPOTESE	3
4. SLIK HAR ARBEIDET VÆRT ORGANISERT	4
5. METODE	4
5.1 Informasjonsinnhenting	4
5.1.1 Kontantstøttetallene	4
5.1.2 Regnskapstallene	5
5.2 Kombinere datasett	5
5.3 Exploratory	6
5.3.1 Støttemottakere med overskudd	7
5.3.2 Permitteringsvarsler og masseoppsigelser	7
5.4 Kontroll av analyse	8
5.5 Problemet med «konsernsøknader»	8
5.5.1 Forskriftsendring	9
5.5.2 Manuell gjennomgang av konsernsøknader	9
5.6 Utenlandske eiere og utbytte	10
5.7 Innsyn	12
5.7.1 Finansdepartementet	12
5.7.2 Referatene som ikke finnes	13
6. SPESIELLE ERFARINGER	13
7. FEILKILDER	14
7.1 Tidlig publisering	14
7.2 Hvem fikk pengene?	15
7.3 Bedrifter vi har fjernet for å unngå feilkilder	15
7.4 Betyr positivt årsresultat at det går bra?	16
8. DETTE ER NYTT	17
9. KONSEKVENSER	18
VEDLEGG	19

INNSENDERE:

Sofie Amalie Hoff Fraser (tlf: 41381407)

Sindre Hopland (tlf: 99719971)

Hans Jørgen Myrvang Ro (tlf: 97517089)

Ingvild Sagmoen (tlf: 45445774)

Pål A. Solheimsnes (tlf: 99240017)

KONTAKTPERSONER:

Sofie Amalie Hoff Fraser (sofie@e24.no)

Sindre Hopland (sindre.hopland@e24.no)

TAKK TIL:

Anders Fjellberg, Eirik Amb Nysveen, Karl Wig, Fredrik Kampevoll, Sindre Heyerdahl, Mina Liavik Karlsen, Lars Håkon Grønning, Anders Haarr og Fredrik Solstad.

REDAKSJON:

E24

Akersgata 55

0180 OSLO

1. INNLEDNING

12. mars 2020 stengte Norge ned, og vi gikk inn i en av de største økonomiske krisene i historien. På rekordtid vedtok politikerne å dele ut milliardbeløp til norsk næringsliv.

Pengene skulle bidra til å dekke faste, uunngåelige kostnader hos kriserammede bedrifter. Bedrifter som opplevde et omsetningsfall på mer enn 30 prosent, sammenlignet med den samme måneden året før, kunne søke om støtte. Målet var å redde norske arbeidsplasser og unngå unødvendige konkurser.

Pengene ble delt ut raskt, og det ble stilt få krav. Ordningen var basert på tillit. Finansminister Jan Tore Sanner (H) oppfordret til «moderasjon», og understreket at det ikke var tiden for store utbytter, økte lederlønninger eller bonuser. Men det var opp til bedriftene om de ville beholde pengene, hvis det skulle vise seg å ikke være behov for støtte likevel. De sto også fritt til å ta ut utbytte.

Til nå har ordningen kostet over 14 milliarder kroner.

**«Tiden er ikke inne nå for at staten skal sitte å «finkjemme»
hva hver eneste bedrift gjør.»**

- Finansminister Jan Tore Sanner (H), til NRK 3. februar 2021

E24 har gjennom dataarbeid, analyser av flere hundre tusen linjer med offentlig data, kildearbeid og innsyn, undersøkt hvor milliardene tok veien.

E24s undersøkelser har vist at halvparten av bedriftene staten ga krisehjelp til i 2020, gjorde det bedre det første året av pandemien enn året før.

Vi har vist at bedriftene kunne betalt tilbake milliarder uten å gå med tap, og at en av verdens rikeste personer fikk støtte til en veskebutikk i Oslo, som vedtok utbytte på 40 millioner kroner.

Gjennom innsynsarbeid og intervjuer har vi også vist hvordan hele ordningen ble laget i løpet av noen få, hektiske uker, uten at det ble ført referater som gjør det mulig å ettergå saksbehandlingen fullt ut.

2. HVORDAN STARTET ARBEIDET

24. april 2020 offentliggjorde Skatteetaten første gang hvilke bedrifter som hadde fått kontantstøtte. Få dager senere fikk vi tips om at restauranten Tjuvholmen Sjømagasin hadde fått 355.000 kroner i støtte for tapt omsetning, samtidig som restauranten skrev på Facebook at de holdt stengt for planlagt oppussing. Etter at vi kontaktet restauranten og stilte spørsmål, fant restauranten ut at de hadde feiltolket regelverket, og ville tilbakebetale støtten.

Da vi publiserte saken fikk vi et nytt, nesten identisk tips: Restauranten Südøst på Grünerløkka var også stengt for planlagt oppussing, og hadde fått en halv million i støtte.

Sakene om de to restaurantene fikk oss til å stille spørsmålet: Har politikerne laget en ordning som gjør at bedrifter som ikke trenger støtte, får krisehjelp fra staten?

Vi forsto tidlig at det ville bli interessant å følge med når støttemottakerne leverte regnskap for 2020. Regnskapene kunne fortelle oss om ordningen fungerte i tråd med intensjonen: Var krisehjelpen nødvendig for å redde bedriftene som fikk støtte?

Årsregnskapene for 2020 begynte å bli tilgjengelige første halvår 2021. I begynnelsen gjorde vi sporadiske undersøkelser av enkeltbedrifter, med en tanke om å skrive nyhetssaker. Vi så at flere bedrifter som hadde fått støtte, gjorde det godt i 2020, til tross for pandemien.

Samtidig diskuterte reportere fra nyhetsredaksjonen, dagsordenavdelingen og utvikling, hvordan vi kunne undersøke de økonomiske konsekvensene av pandemien. Ideen om å gjøre en fullstendig kartlegging av kontantstøtten, dukket opp i disse diskusjonene.

3. HYPOTESE

Hovedhypotesen vår gjennom hele prosjektet har vært:

Mange av bedriftene som fikk kontantstøtte i 2020 gjorde det godt økonomisk til tross for pandemien, og eierne satt igjen med overskudd.

Vi har også underveis jobbet ut fra flere underhypoteser. De viktigste har vært:

- Mange bedrifter som fikk støtte leverte bedre årsresultat i 2020 enn i «normalåret» 2019.
- Flere av bedriftene som fikk statsstøtte kunne betalt tilbake hele støttebeløpet uten å gå med tap.
- Det finnes bedrifter som fikk støtte, gikk med overskudd og sendte utbytte til eierne. Noen av støttemottakerne sendte også utbytte ut av landet.
- Politikerne lagde ordningen på kort tid, under sterkt press fra interessegrupper, og var i liten grad opptatt av å legge inn begrensninger.

4. SLIK HAR ARBEIDET VÆRT ORGANISERT

E24 har dekket de økonomiske krisetiltakene under pandemien siden mars 2020. Våren 2021 begynte vi den systematiske kartleggingen og analysen av kontantstøtteordningen.

Vi har siden mai 2021 til enhver tid hatt tre til fem reportere som primært har jobbet med prosjektet. Teamet har vært sammensatt av reportere fra E24s dagsordenavdeling, nyhetsredaksjonen og redaksjonell utvikling.

Prosjektet har blitt ledet fra dagsordenavdelingen i E24.

5. METODE

5.1 Informasjonsinnhenting

Det skulle være full åpenhet om hvilke bedrifter som fikk krisehjelp finansiert av skattebetalerne. Alle tildelingene ble lagt ut i en åpen innsynsløsning, og alle regnskap er i utgangspunktet offentlige.

Underveis i arbeidet skulle vi likevel oppdage at gode intensjoner om åpenhet, ikke nødvendigvis fører til en ordning som er enkel å ettergå.

Vi trengte full oversikt over:

- Hvilke bedrifter har fått støtte?
- Hvordan gikk det med bedriftene?

5.1.1 Kontantstøttetalene

Informasjon om kontantstøtteutbetalingene ble publisert to steder:

Først hos Skatteetaten, så hos Brønnøysundregistrene etter at de tok over driften av ordningen høsten 2020. Begge steder ble det lagt ut en kontinuerlig, oppdatert csv-fil, med den fullstendige listen over tildelinger.

Vi lastet ned oppdaterte filer med jevne mellomrom, og før hver publisering for å kontrollere tallene.

5.1.2 Regnskapstallene

Brønnøysundregistrene har ingen enkel løsning for å hente ut nøkkeltall for alle bedrifter. Det er teknisk mulig å scrape Brønnøysundsregistrene, men denne jobben gjøres allerede av private analyseselskaper.

Vi benyttet oss av BizSelect, en betalt tjeneste fra selskapet Visma Bizweb.

Tjenesten krever at du setter en begrensning i utvalget bedrifter du ønsker tall fra. For å få et utvalg med alle aktive, regnskapspliktige bedrifter, satte vi begrensningen i utvalget til «driftsinntekter større enn null». Det ga oss data om over 350.000 bedrifter.

De viktigste feltene i uttrekket var: Organisasjonsnummer, Bransjebeskrivelse, Navn, Årsresultat og Utbytte. For å forsikre oss om at vi hadde fått et komplett og korrekt uttrekk, hadde vi møter med en utvikler i Visma Bizweb.

5.2 Kombinere datasett

Etter innhenting av informasjon, satt vi med tre ulike datasett: To datasett med alle utbetalinger av kontantstøtte, og ett med nøkkeltall for alle bedrifter som hadde levert regnskap for 2020.

Nøkkelen i vårt prosjekt har vært å kombinere disse datasettene, i et nytt datasett vi har brukt som utgangspunkt for egne undersøkelser. Overordnet bygget vi datasettet med to steg:

1. Vi slo sammen listen over tildelingene fra Brønnøysundregistrene og Skatteetaten, og summerte tildelingene som var gått til hvert enkelt organisasjonsnummer. Organisasjonsnummer er, i motsetning til navn, unikt for hver bedrift. Vi satt da med en ny liste som viste totalt støttebeløp per bedrift.

2. For å koble kontantstøttetalene til regnskapstallene, brukte vi organisasjonsnummer til finne bedrifter som hadde *både* levert regnskap og fått kontantstøtte i 2020. I praksis utvidet vi datasettet der regnskapstallene var, med en ny kolonne for kontantstøtte.

På samme måte utvidet vi etterhvert datasettet med kolonner for regnskapstall for 2018 og 2019, og varsler om permitteringer og masseoppsigelser fra bedrifter som hadde fått støtte.

I den siste oppdateringen av datasettet har vi koblet 8,6 milliarder støttekroner, fordelt på 68.481 tildelinger i 2020, til regnskapstall og eventuelle permitteringsvarsler fra 24.888 bedrifter.

Da kontantstøtteordningen ble gjeninnført i desember 2021, var tallene i E24s saker en sentral del av faktagrunnlaget i den politiske debatten. Ifølge næringsminister Jan Christian Vestre var E24s saker medvirkende til at regjeringen la inn nye begrensninger i ordningen.

5.3 Exploratory

Vi har brukt programmet Exploratory for å sortere og analysere datamaterialet. Exploratory bygger på programmeringsspråket R, men er lett å lære og krever lite kodekompetanse.

Programmet er brukervennlig. Med få klikk kan vi for eksempel lage en liste med alle bedrifter som fikk minst 5 millioner i støtte, gikk med overskudd, varslet permitteringer og tok utbytte, eller undersøke om tannleger i gjennomsnitt fikk mer støtte enn frisører (det gjorde de).

I Exploratory er dataen fristilt fra operasjonene som behandler dataene. Det betyr at vi ikke må bygge hele datasettet på nytt, hver gang vi oppdaterer med nye tall.

Datasettet inneholder detaljert informasjon om hver enkelt støttemottaker. Vi har nøkkeltall fra regnskapene - som årsresultat, driftsinntekter, lønnsutgifter, utbytte og så videre - i tillegg til info om eiere, antall ansatte, bransjebeskrivelse og eventuelle varsler om permitteringer og masseoppsigelser.

Vi kan gruppere, sortere og filtrere datasettet ut fra en hvilken som helst kombinasjon av disse variablene. Det gjorde det mulig for oss å teste hypoteser, lete etter sammenhenger, og identifisere interessante enkeltsselskaper i materialet.

Under er to eksempler på hvordan vi gjorde dette.

5.3.1 Støttemottakere med overskudd

«Hovedtallet» i analysen vår er beløpet som kunne vært tilbakebetalt ved utgangen av 2020, uten at støttemottakerne ville endt med underskudd.

Støtteordningen skulle sørge for at ellers levedyktige bedrifter ikke gikk konkurs på grunn av smitteverntiltakene. En generell, overordnet antakelse vi gjorde, var at bedrifter som endte 2020 med overskudd, ikke lenger var avhengige av å beholde støtten for å overleve. Begrunnelsen for ordningen var å redde arbeidsplasser, ikke å sikre overskudd i bedriftene.

«De som skal føle seg snurt når de leser gjennom disse tallene, er alle utenom de rike.»

- Robert Næss, investeringsdirektør i Nordea, til E24 20. juni 2021

Vi laget en ny kolonne i datasettet for beløpet som kunne tilbakebetales fra hver bedrift, ved hjelp av følgende funksjon:

Hvis **årsresultat** er mindre enn 0:

Beløp som kan tilbakebetales = 0

Hvis **årsresultat** er større enn **støttebeløp**:

Beløp som kan tilbakebetales = **støttebeløp**

Hvis **årsresultat** er mindre enn **støttebeløp**:

Beløp som kan tilbakebetales = **årsresultat**

Deretter summerte vi beløpene som hver bedrift kunne betalt tilbake. I den siste oppdateringen av datasettet var beløpet 2,1 milliarder kroner.

5.3.2 Permitteringsvarsler og masseoppsigelser

En av metodene vi brukte for å lete etter bedrifter som kunne være interessante, var å lage «topplister». En toppliste kunne for eksempel vise hvilke bedrifter som fikk mest støtte, eller hadde størst nedgang i lønnsutgifter fra året før.

Topplistene var nyttige for å finne spennende enkelthistorier, blant flere hundre tusen rader med data. Dersom en bedrift på en eller annen måte skilte seg kraftig ut, gjorde vi nærmere undersøkelser av bedriften.

Etter at vi utvidet datasettet med tall fra NAV om varsler om masseoppsigelser og permitteringer, kunne vi også se på hvilke støttemottakere som vurderte å si opp ansatte. På denne måten fant vi saken om mulige masseoppsigelser i offshore-selskapet DeepOcean i Haugesund.

Blant selskapene som hadde fått kontantstøtte, lå DeepOcean høyt oppe på listen over varsler om masseoppsigelser. Samtidig så vi at selskapet fikk over 20 millioner kroner i støtte i 2020, og gikk med overskudd for første gang på seks år.

Da vi kontaktet fagforeningen i selskapet, oppdaget vi at arbeidstakerne sto i konflikt med ledelsen. De opplevde at de fryktet for jobbene sine, samtidig som bedriften hadde mer å gjøre enn noen gang.

Ledelsen i DeepOcean mener kontantstøtten var avgjørende for å unngå oppsigelser. Selskapet fikk 20 millioner kroner i støtte, økte driftsinntektene med 300 millioner og gikk 63 millioner kroner i overskudd i 2020.

5.4 Kontroll av analyse

Før vi begynte å publisere saker, kontrollerte vi alle stegene i Exploratory som lå til grunn for analysen. Vi fikk hjelp til dette av analytiker Anders Haarr i Schibsted. Sammen gikk vi gjennom og kontrollerte hvert steg i analysen. Dette er vanlig praksis i programvareutvikling, for å sikre at koden gjør det den skal, og er skrevet på en måte som er lett å forstå.

5.5 Problemet med «konsernsøknader»

Et grunnleggende premiss for krisestøtten, var at det skulle være åpenhet om hvem som fikk pengene.

Da vi begynte å kontakte bedrifter vi var interessert i å skrive om, oppdaget vi et hull: Bedriften som søkte, var ikke alltid den endelige mottakeren av pengene.

Bedrifter i et konsern kunne søke om støtte til seg selv. De kunne også sende en samlet søknad om støtte til flere eller alle selskapene i konsernet («konsernsøknad»).

I tildelingene som ble gjort etter at Brønnøysundregistrene overtok forvaltningen av ordningen høsten 2020, var det spesifisert om pengene gikk til selskapet som søkte, eller om det var en «konsernsøknad».

Men for tildelingene som skjedde fra mars til september 2020, fikk vi ikke denne informasjonen. Årsaken var at ordningen i denne perioden var forvaltet av Skatteetaten. De følger Skatteforvaltningsloven der taushetsplikten er strengere.

Etaten avslo forespørselen vår om å dele samme informasjon som Brønnøysundregistrene, om søknadene og tildelingene.

Konsekvensen var at vi, for en liten andel av søknadene, ikke kunne være sikre på hvilket selskap som var den endelige mottakeren av støtten. Vi kunne heller ikke vite hvilke selskaper som inngikk i denne andelen (se kapittel 7 om feilkilder).

5.5.1 Forskriftsendring

Vi mente det var urimelig at forvaltningen opererte med ulik praksis, og at offentligheten var avskåret fra vesentlig informasjon om støtteordningen.

Vi kontaktet Finansdepartementet og sa at denne informasjonen må offentliggjøres. Departementet var enige, men for at Skatteetaten kunne dele informasjonen måtte forskriften om kontantstøtteordningen endres.

Henvendelsen vår førte til at departementet sendte ut et forslag om endring ut på høring, og at forskriften ble endret sensommeren 2021. Vi fikk da et helt nytt datasett fra Skatteetaten.

5.5.2 Manuell gjennomgang av konsernsøknader

De nye dataene fra Skatteetaten gjorde det enkelt å identifisere hvilke bedrifter som hadde søkt om støtte til seg selv, og hvilke søknader som var «konsernsøknader».

Men det var ikke mulig å se hvilket eller hvilke selskaper i konsernet pengene skulle til. Årsaken var at det ikke ble stilt krav om at søkerne informerte om hvilke bedrifter i konsernet søknaden omfattet.

Det var heller ingen krav til hvordan mottakerne skulle regnskapsføre støtten. Vi kunne dermed ikke følge pengene hele veien.

Av rundt 26.000 støttemottakere totalt, gjaldt dette problemet omtrent 500 bedrifter. De hadde til sammen fått 2,4 milliarder kroner i støtte. Mesteparten av dette beløpet gikk til et titalls bedrifter, og vi trakk ut de 70 bedriftene som hadde fått mest.

Ved å manuelt gå gjennom søknadene og regnskapene for disse bedriftene, forsøkte vi å finne fellestrekk for hvilket av regnskapene i et konsern som var relevant for søknaden om støtte. Håpet var at vi kunne definere et sett med «regler» som lot oss gjøre jobben maskinelt.

Det viste seg raskt å være helt håpløst. Usikkerheten var for stor. Vi forsto at i de aller fleste tilfellene måtte vi ta kontakt med hver enkelt bedrift, og be dem forklare oss hvilke selskaper i konsernet støtten gikk til.

Vi ringte eller sendte e-post til de 20 øverste bedriftene vi var usikre på, fra topplisten over konserner som hadde fått mest støtte. Vi fikk svar fra rundt halvparten. I mange tilfeller var de selv usikre på hvilket regnskap i konsernet det var relevant å se på. Enkelte søknader viste seg å være feilregistrert som «konsernsøknad». Disse flyttet vi til riktig kategori i datasettet.

For de aller fleste «konsernsøknadene» var usikkerheten for stor til at vi kunne inkludere dem i dataanalysen.

Dette betyr at selv etter en forskriftsendring, analyse av regnskap, og en ringerunde til ledelsen i de aktuelle selskapene, var det fortsatt ikke mulig for oss å slå fast hvor i et konsern skattebetalernes krisepenger tok veien.

Vi har likevel skrevet om flere av selskapene som fikk penger gjennom «konsernsøknad». Da har vi alltid vært i kontakt med selskapene for å kontrollere opplysninger og gi dem mulighet til å forklare tallene.

5.6 Utenlandske eiere og utbytte

En av sakene våre som skapte mye engasjement, handlet om luksusmerket Louis Vuitton.

Sommeren 2021 gjorde vi søk i datasettet for å se etter støttemottakere som hadde sendt penger ut av landet. Da oppdaget vi at Louis Vuittons butikk i Oslo hadde fått 893.000 kroner i krisestøtte i 2020, gått med 40 millioner i overskudd og vedtatt å sende hele overskuddet i utbytte til eierne.

Eieren er franskmannen Bernard Arnault, som ifølge Forbes var verdens rikeste person våren 2021.

Vi ønsket å undersøke hvilke andre bedrifter som hadde sendt utbytte ut av landet, etter å ha fått krisestøtte fra Norge for å komme seg gjennom pandemien.

Vi hentet ut en nytt datasett fra Bizweb, med følgende informasjon om eiere av alle bedrifter i Norge:

- Navn på eier
- Organisasjonsnummer (hvis eieren var en norsk bedrift)
- Kjønn på eier (hvis eieren var en person)
- Eierandel

Vi vurderte at det ville være for tidkrevende, og i mange tilfeller umulig, å fastslå hvor enkeltpersoner er skattemessig bosatt. Vi lette derfor etter bedrifter i Norge som var eid av en bedrift i utlandet, mottok kontantstøtte, gikk med overskudd, og sendte utbytte ut av landet.

Vi brukte Exploratory til å filtrere vekk alle eiere som hadde norsk organisasjonsnummer eller registrert kjønn på eier (fordi eieren da var en person og ikke en bedrift). Deretter beholdt vi alle bedrifter som hadde fått kontantstøtte, og tatt utbytte i 2020.

På denne måten reduserte vi utvalget fra over to millioner eierforhold, til 135. Deretter kontrollerte vi listen manuelt, og fjernet feilregistreringer der eieren for eksempel var et dødsbo. Vi fjernet også ut bedrifter der den utenlandske eierandelen var lavere enn 50 prosent.

For å fange opp støttemottakere som sendte utbytte til utlandet via et norsk holdingselskap, laget vi et eget, tilsvarende datasett for eierskap i andre ledd.

Til slutt satt vi igjen med 64 norske bedrifter. De fikk til sammen fikk 29 millioner kroner i krisestøtte, og sendte 722 millioner kroner i utbytte til utenlandske eiere. Alle disse bedriftene kunne tilbakebetalt hele støtten de fikk, uten å gå med tap i 2020.

5.7 Innsyn

5.7.1 Finansdepartementet

Kontantstøtteordningen ble laget i all hast, for å bøte på en akutt krise i næringslivet. Fra landet stengte ned til ordningen ble vedtatt i Stortinget, tok det i underkant av fire uker.

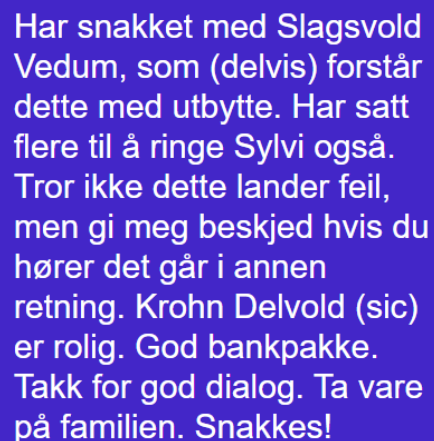
Sommeren 2021 var det fortsatt uklart hva som skjedde da kontantstøtteordningen ble laget. Vi ønsket å finne ut hvem som deltok i utformingen av ordningen, hvilke vurderinger de gjorde, og hvem som forsøkte å påvirke politikerne.

Vi ba Finansdepartementet om en «*sammenstilt oversikt med dato, deltakernavn og sted for alle møter og samtaler (inkl telefonkontakt, videokonferanser) mellom representanter for Finansdepartementet og representanter for bedrifter eller næringslivsaktører (herunder NHO, Virke) der Kompensasjonsordningen for næringslivet ble diskutert, mellom 1. mars 2020 og dags dato.*»

Så ba vi om innsyn i all kommunikasjon og referater fra møtene. Vi fikk innsyn i rundt 300 dokumenter.

Informasjon om innholdet i dokumentene ble lagt i en tidslinje, som også inneholdt møtedatoer, presseoppslag om ordningen og diskusjoner og vedtak i Stortinget.

Tidslinjen gjorde det enkelt for oss å se at det var mye aktivitet rundt noen få dager i et kort tidsrom, og hvilke aktører som var opptatt av hva.

Har snakket med Slagsvold Vedum, som (delvis) forstår dette med utbytte. Har satt flere til å ringe Sylvi også. Tror ikke dette lander feil, men gi meg beskjed hvis du hører det går i annen retning. Krohn Delvold (sic) er rolig. God bankpakke. Takk for god dialog. Ta vare på familien. Snakkes!

SMS fra NHO-direktør Ole Erik Almlid til Magnus Thue, statssekretær i finansdepartementet, 19. mars 2020.

Denne informasjonen brukte vi videre i intervjuer og bakgrunnsamtaler med politikere, embetsverk og representanter for interesseorganisasjonene.

Arbeidet resulterte i dokumentaren «Da staten åpnet corona-lommeboken», som ble publisert 18. desember 2021.

Der viste vi at embetsverket i Finansdepartementet fikk tre dager på seg til å skissere ordningen, hvordan LO vurderte å trekke støtten underveis i diskusjonene, at det i utgangspunktet var skepsis til å dele ut kontantstøtte, både i departementet og hos NHO. Vi fant også ut at en eventuell situasjon der støttemottakere endte med store overskudd, i liten grad ble diskutert.

5.7.2 Referatene som ikke finnes

Krav til skriftlighet er et grunnleggende prinsipp i norsk forvaltning. Likevel har vi i arbeidet med denne saken erfart at dokumenter som burde finnes, ikke eksisterer.

Da vi ba om innsyn i referatene fra møter mellom Finansdepartementet og partene i arbeidslivet, fikk vi beskjed om at det ikke fantes referater.

På spørsmål om det fantes noe som helst skriftlig materiale fra møtene, svarte departementet at det fantes «spredte, ufullstendige nedtegnelser». Disse var ifølge departementet organinterne, og kunne dermed unntas offentlighet.

Vi mente, og mener, at dette er dokumenter som bør være offentlige.

Vi klaget avgjørelsen inn for Sivilombudet, som gjorde en egen vurdering av dokumentene og Finansdepartementets avslag. Sivilombudet ga oss ikke medhold i klagen.

Resultatet er at offentligheten ikke har tilgang til skriftlig dokumentasjon av hva som ble sagt i avgjørende møter mellom regjeringen og mektige interesseorganisasjoner, i en historisk krisetid, der politikerne i løpet av noen uker vedtok å dele ut milliarder av skattebetalernes penger til næringslivet.

6. SPESIELLE ERFARINGER

Vi publiserte de første sakene våre basert på datasettet i juni 2021. Daværende næringsminister Iselin Nybø var på det tidspunktet den øverste ansvarlige for ordningen, og vi var naturlig nok i kontakt med departementet og Nybø om funnene våre, og kritikken som ble reist mot ordningen.

I forbindelse med publiseringene ble vi kontaktet på e-post av en kommunikasjonsrådgiver i departementet:

«Når dere skriver så mye om dette og ønsker omfattende kommentarer fra statsråden så må vi få se datagrunnlaget.»

Departementet ba blant annet om at vi oversendte listen med alle selskapene som hadde fått støtte og gått med overskudd, og at det fremgikk for hvilke perioder disse bedriftene fikk støtte.

Alle tallene vi hadde brukt var offentlige, og en betydelig del av dem kom fra en etat som var underlagt Næringsdepartementet (Brønnøysundregistrene).

Vi syntes det var underlig at departementet ba oss om offentlige data, om en ordning de hadde det øverste ansvaret for. Vi svarte at vi ikke utleverer upublisert materiale, og forklarte hvordan departementet kunne gjøre analysen selv.

7. FEILKILDER

7.1 Tidlig publisering

Den første saken basert på datasettet ble publisert 20. juni 2021. På det tidspunktet hadde rundt en tredjedel av bedriftene som fikk støtte, levert regnskap for 2020.

Datagrunnlaget vårt var altså ufullstendig. Store trender i tallene kunne endre seg når flere regnskap kom inn.

Samtidig hadde vi gjort funn vi mente var viktige for den offentlige debatten om regjeringens håndtering av pandemien. Vi valgte derfor å publisere noen nøye utvalgte tall.

Det viktigste av dem var det beløpet som kunne vært tilbakebetalt. Dette var et tall som bare kunne bli større når flere regnskaper kom inn. Funnet villet dermed stå seg, uavhengig av hvordan det hadde gått med bedriftene som ennå ikke hadde levert regnskap.

Vi opplyste tydelig om begrensningene i utvalget vårt i saken.

7.2 Hvem fikk pengene?

Som nevnt i kapittel 5.5: Fordi Skatteetaten ikke oppga hvilke bedrifter som søkte om penger til seg selv, og hvilke som søkte om penger til et konsern («konsernsøknad»), hadde vi en feilkilde i datasettet.

I analysene sammenlignet vi støttebeløpet med årsregnskapet til bedriften som hadde søkt om støtte. Men vi visste at for noen selskaper - de som hadde søkt om penger til et konsern - hadde ikke omsetningsfallet som utløste rett til støtte, nødvendigvis skjedd hos bedriften som var avsender av søknaden. Det ville dermed være feil å sammenligne støttebeløpet med søkerens årsresultat.

Når Skatteetaten ikke fortalte oss hvilke søknader som var «vanlige» og hvilke som var «konsernsøknad», kunne vi heller ikke vite hvilke bedrifter i datasettet vårt feilen omfattet.

Men vi visste hvor mange bedrifter det gjaldt, og hvor mye de hadde fått i støtte til sammen. Det fikk vi opplyst fra Skatteetaten.

I juni, da vi publiserte første sak, regnet vi ut at feilkilden gjaldt 1,9 prosent av støttemottakerne i datasettet, som til sammen hadde fått 17,6 prosent av de totale utdelingene av kontantstøtte gjennom Skatteetaten.

For støttebeløp tildelt gjennom Brønnøysundsregisterene kunne vi selv regne ut omfanget av denne feilkilden.

Vi kjente omfanget av feilkilden, og det gjaldt en tydelig definert gruppe av selskaper (konserner). Vår klare vurdering var at funnene sto seg, var relevante og kunne publiseres, så lenge vi informerte tydelig om feilkildene.

Ved å opplyse om feilkildene fikk vi også tydeliggjort hvordan Skatteetatens restriktive praksis sto i veien for full åpenhet om kontantstøtteordningen.

Som beskrevet i kapittel 5.5.2 jobbet vi videre utover høsten med å eliminere feilkilden.

7.3 Bedrifter vi har fjernet for å unngå feilkilder

Det har ikke vært mulig å ettergå alle de 36.000 selskapene som fikk kontantstøtte ved å se på årsregnskap.

Som nevnt i kapittel 5.5.2: For «konsernsøknader» har vi ikke funnet en metode som lar oss systematisk fastslå hvilket av regnskapene i et konsern som er relevant for analysen vår, når pengene er tildelt gjennom «konsernsøknader».

Da vi klarte å identifisere hvilke selskaper i materialet vårt dette gjaldt, fjernet vi dem fra materialet. Vi opplyste tydelig om dette i artiklene der det var relevant.

Nesten all støtten som ble delt ut gjennom «konsernsøknader» gikk til et titall konserner, i bransjer som var særlig hardt rammet av nedstengingen. Vi har gjort enkeltstående undersøkelser og publisert saker om flere av dem.

Ved å ta ut «konsernsøknadene» fra den store dataanalysen, sikret vi nøyaktighet i analysen av de 24.888 bedriftene som fikk støtte gjennom «vanlige» søknader.

Andre selskaper vi har ekskludert fra analysen er:

- Rundt 10.000 enkeltpersonforetak som har fått støtte, men ikke har regnskapsplikt.
- Bedrifter med avvikende regnskapsår. Det gjaldt 111 bedrifter. Å inkludere dem i analysen ville gitt ubetydelige endringer i funnene våre.

7.4 Betyr positivt årsresultat at det går bra?

Det viktigste tallet i analysen vår var bedriftenes årsresultat. Det er en vanlig indikator for hvor godt året har vært, men et positivt årsresultat gir ikke i seg selv grunnlag for å slå fast at bedriften ville overlevd uten støtte.

En bedrift kan for eksempel ha stått i dyp krise under den første nedstengingen, blitt reddet av krisestøtten, og så klart å legge om driften og til slutt ende med et solid resultat.

Vi kontaktet alltid bedriftene vi vurderte å bruke som caser. Flere av dem hadde nettopp denne forklaringen på hvorfor støtten var nødvendig, til tross for sterke resultater. Når vi omtalte enkeltbedrifter, hentet vi også ut de fullstendige regnskapene og så på bedriftenes utvikling over flere år.

Det vi imidlertid kunne slå fast helt sikkert ved å se på årsresultatene, var at over halvparten av bedriftene som fikk krisestøtte i 2020, satt igjen med overskudd. Og uansett hvor stort overskuddet var, og hvor solid økonomien i bedriften var, sto eierne fritt til å beholde støtten. De fleste av dem gjorde nettopp det.

Regjeringens forslag til en ny kompensasjonsordning for vinteren 2021/2022, legger opp til at bedrifter som får støtte, men ender året med overskudd, må betale pengene tilbake.

8. DETTE ER NYTT

Staten delte ut nesten ti milliarder kroner i kontantstøtte til bedrifter, det første året av pandemien. E24s journalistikk har sørget for den første, helhetlige oversikten over hvordan det gikk med bedriftene som fikk støtte.

Tallene vi har presentert er blitt en sentral del av faktagrunnlaget i den politiske debatten om kontantstøtten. Vi har, på bakgrunn av egne undersøkelser, løftet fram analyser, caser og problematikk som har gjort det mulig for offentligheten å vurdere ordningen.

Dette er de viktigste funnene våre:

- Over halvparten av bedriftene som fikk støtte i 2020 kunne tilbakebetalt hele støttebeløpet og fortsatt unngått tap. Til sammen kunne de tilbakebetalt 1,7 milliarder kroner.
- Hvis bedriftene som kunne tilbakebetalt deler av støtten inkluderes i regnestykket, blir beløpet som kunne vært tilbakebetalt 2,1 milliarder kroner.
- Halvparten av bedriftene som fikk kontantstøtte i 2020, endte med et bedre resultat i kriseåret enn året før. Majoriteten av støttekronene gikk til bedrifter som endte året med tap, men flertallet av bedriftene som fikk støtte gikk med overskudd.
- Bedriftene som fikk kontantstøtte i 2020 tok samlet sett ut mer utbytte det første året av pandemien enn i 2019.
- Bedrifter med utenlandske majoritetseiere sendte minst 722 millioner kroner i utbytte ut av landet i 2020, samtidig som de fikk kontantstøtte.
- Det finnes ingen referater fra møtene mellom Finansdepartementet og partene i arbeidslivet i mars og april 2020, der utformingen av kompensasjonsordningen ble diskutert.
- En eventuell situasjon der støttemottakere endte med store overskudd ble i liten grad diskutert da ordningen ble laget.

9. KONSEKVENSER

«Dette er fellesskapets midler. Derfor vil vi stille krav til bedrifter om å betale tilbake tilskudd dersom de går i overskudd.»

- Jan Christian Vestre, Næringsminister (Ap), 14. januar 2022

- I desember 2021 la regjeringen frem forslag om å gjeninnføre kontantstøtteordningen. Forslaget inneholdt nye begrensninger: Bedrifter som ender året med overskudd, må betale tilbake støtte, og det blir ikke mulig for eiere å ta utbytte før støtten er tilbakebetalt. Ifølge næringsminister Jan Christian Vestre (Ap), var E24s dekning en av årsakene til at ordningen blir endret.
- Per januar 2022 har bedrifter som fikk støtte frivillig tilbakebetalt 125 millioner kroner. Tall fra Skatteetaten viser at juni 2021, da E24 publiserte de første tallene fra kartleggingen, er den måneden mest støtte er tilbakebetalt. Eiendomsmilliardær Edgar Haugen er blant dem som frivillig har betalt tilbake støtte. På spørsmål fra E24 om hvorfor, svarte han at det blant annet var for «å slippe kritikk fra sånne som deg».
- Etter henvendelse fra E24 om mangler i innsynsordningen til Skatteetaten, endret Finansdepartementet forskriften i loven om tilskudd til bedrifter. Det gjør at offentligheten nå kan søke innsyn hos Skatteetaten om hvilke bedrifter som har søkt støtte for et konsern.
- Under valgkampen lovet Arbeiderpartiet at dersom de får regjeringsmakt, vil det bli gjennomført en full granskning av de økonomiske støtteordningene under pandemien. Arbeidet med granskningen er ennå ikke påbegynt.

VEDLEGG

Liste over publiserte artikler:

29.04.20: Stengte for oppussing – fikk 355.720 kroner i kontantstøtte

<https://e24.no/naeringsliv/i/wP2Pvn/stengte-for-oppussing-fikk-355720-kroner-i-kontantstoette>

30.04.20: Sjødøst fikk en halv million i kontantstøtte – hadde planlagt oppussing i månedsvis

<https://e24.no/naeringsliv/i/IA2nwG/sjodost-fikk-en-halv-million-i-kontantstoette-hadde-planlagt-oppussing-i-maanedsvis>

20.06.21: 495 millioner støttekroner kunne blitt tilbakebetalt uten at bedriftene gikk i minus

<https://e24.no/norsk-oekonomi/i/jBogab/495-millioner-stoettekroner-kunne-blitt-tilbakebetalt-uten-at-bedriftene-gikk-i-minus>

20.06.21: Næringsministeren om kontantstøtteordningen: – På ingen måte perfekt

<https://e24.no/norsk-oekonomi/i/qAGgjz/naeringsministeren-om-kontantstoetteordningen-paa-ingen-maate-perfekt>

22.06.21: Opposisjonen ønsket å forlenge kontantstøtten – nå kritiserer de ordningen

<https://e24.no/naeringsliv/i/LnJKl9/opposisjonen-oensket-aa-forlenge-kontantstoetten-naa-kritiserer-de-ordningen>

23.06.21: Tusener gikk med overskudd uten kontantstøtte: Virke og NHO vil ikke be bedriftene gi pengene tilbake

<https://e24.no/naeringsliv/i/rgBxom/tusener-gikk-med-overskudd-uten-kontantstotte-virke-og-nho-vil-ikke-be-bedriftene-gi-pengene-tilbake>

27.06.21: Halvparten som fikk krisestøtte, gjorde det bedre i 2020 enn i 2019: – Har ingen positiv effekt for samfunnet

<https://e24.no/norsk-oekonomi/i/5692LX/halvparten-som-fikk-krisestoette-gjorde-det-bedre-i-2020-enn-i-2019-har-ingen-positiv-effekt-for-samfunnet>

30.06.21: Voice Norge har frivillig tilbakebetalt 20,9 millioner støttekroner

<https://e24.no/norsk-oekonomi/i/JJKqwJ/voice-norge-har-frivillig-tilbakebetalt-209-millioner-stoettekroner>

01.07.21: Finansdepartementet foreslår forskriftsendringer i kontantstøtteordningen
<https://e24.no/naeringsliv/i/416KQV/finansdepartementet-foreslaar-forskriftsendring-er-i-kontantstoetteordningen>

13.07.21: Ber om ny kommisjon om pengebruken under pandemien: – All grunn til å være bekymret
<https://e24.no/norsk-oekonomi/i/x31XV8/ber-om-ny-kommisjon-om-pengebruken-under-pandemien-all-grunn-til-aa-vaere-bekymret>

18.07.21: Louis Vuitton fikk 893.091 kroner i statsstøtte - vil sende 40 mill. i utbytte til fransk eier
<https://e24.no/naeringsliv/i/5nEj2O/louis-vuitton-fikk-893091-kroner-i-statsstoette-vil-sende-40-mill-i-utbytte-til-fransk-eier>

26.07.21: Tajik etter Louis Vuitton-utbytte: – Jeg vil gjerne vite hva Sanner tenker nå
<https://e24.no/naeringsliv/i/O3m7Mq/tajik-etter-louis-vuitton-utbytte-jeg-vil-gjerne-vite-hva-sanner-tenker-naa>

02.08.21: En milliard av coronastøtten kunne blitt tilbakebetalt uten at selskapene hadde gått med underskudd
<https://e24.no/naeringsliv/i/V1xQEV/en-milliard-av-coronastoetten-kunne-blitt-tilbakebetalt-uten-at-selskapene-hadde-gaatt-med-underskudd>

05.08.21: Mener Sanner bør oppfordre til tilbakebetaling av coronastøtte
<https://e24.no/naeringsliv/i/O3LjPw/mener-sanner-boer-oppfordre-til-tilbakebetaling-av-coronastoette>

08.08.21: Steinar Holden: Coronastøtten til store selskaper var i stor grad ren hjelp til eierne etter sommeren 2020
<https://e24.no/norsk-oekonomi/i/17gzwe/steinar-holden-coronastoetten-til-store-selskaper-var-i-stor-grad-ren-hjelp-til-eierne-etter-sommeren-2020>

16.08.21: Arbeiderpartiet varsler full gransking av coronastøtten
<https://e24.no/naeringsliv/i/1OvyXq/arbeiderpartiet-varsler-full-gransking-av-coronastoetten>

16.08.21: Sanner svarer Tajik: – Det er lett å glemme hvilken enorm usikkerhet vi sto i våren 2020

<https://e24.no/naeringsliv/i/66PK30/sanner-svarer-tajik-det-er-lett-aa-glemme-hvilken-enorm-usikkerhet-vi-sto-i-vaaren-2020>

12.09.21: Økonomenes kontantstøtte-ordning: – Burde latt være å eksperimentere
<https://e24.no/naeringsliv/i/EaJj5/oekonomenes-kontantstoette-ordning-burde-latt-vaere-aa-eksperimentere>

5.10.21: DeepOcean gikk 63 millioner i pluss og fikk over 20 millioner i krisestøtte
<https://e24.no/olje-og-energi/i/y4OxwR/deepocean-gikk-63-millioner-i-pluss-og-fikk-over-20-millioner-i-krisestoette>

18.11.21: Halvparten av bedriftene som fikk pandemi-støtte gjorde det bedre i 2020 enn året før
<https://e24.no/naeringsliv/i/5GWdVE/halvparten-av-bedriftene-som-fikk-pandemi-stoette-gjorde-det-bedre-i-2020-enn-aaret-foer>

23.11.21: Coronastøtten: Bedriftene tok ut mer utbytte i kriseåret enn året før
<https://e24.no/naeringsliv/i/0Grelg/coronastoetten-bedriftene-tok-ut-mer-utbytte-i-kriseaaret-enn-aaret-foer>

28.11.21: Utenlandske eiere tok 722 millioner i utbytte etter krisestøtte
<https://e24.no/naeringsliv/i/XqaqVb/utenlandske-eiere-tok-722-millioner-i-utbytte-etter-krisestoette>

30.11.21: Stormer mot utbytte til utlandet: – Viser hvor utrolig naive høyresiden er
<https://e24.no/naeringsliv/i/eE6wra/stormer-mot-utbytte-til-utlandet-viser-hvor-utrolig-naive-hoeyresiden-er>

08.12.21: LO: Tilliten til kontantstøtteordningen er svekket
<https://e24.no/hendelse/58050ce7-0209-49ca-ac7c-b1bb063ef9c1/pandemioekonomien>

14.12.21: Strammer inn krisestøtteordning etter E24-avsløringer
<https://e24.no/naeringsliv/i/x87xWG/strammer-inn-krisestoetteordning-etter-e24-avsloringer>

14.12.21: Steinar Holden om kontantstøtte-endringene: – Veldig fornuftig
<https://e24.no/norsk-oekonomi/i/jagVv9/steinar-holden-om-kontantstoette-endringer-veeldig-fornuftig>

Metoderapport 2021: Krisestøtten

18.12.21: Da staten åpnet corona-lommeboken

https://e24.no/naeringsliv/i/nWOggQ/da-staten-aapnet-corona-lommeboken?fbclid=IwAR13VG3uhHa5p6nag8WtKjYV4rM3qHkK4xErUUjSa_xUZu0etZzzcQ-UR4Q

21.12.21: Skattelite-toppenes selskaper fikk millioner i kontantstøtte

<https://e24.no/naeringsliv/i/L5mXL9/skattelite-toppenes-selskaper-fikk-millioner-i-kontantstoette>

22.12.21: Finnes ikke referater fra lobby-møter om kontantstøtten

<https://e24.no/naeringsliv/i/ALQ0rr/finnes-ikke-referater-fra-lobby-moeter-om-kontantstoetten>

16.01.22: 125 millioner kontantstøttekroner er frivillig tilbakebetalt

<https://e24.no/naeringsliv/i/z7egJv/125-millioner-kontantstoettekroner-er-frivillig-tilbakebetalt>